

Запропонована нами модель не може бути єдиною. На її основі мажуть бути побудовані конкретні навчальні плани схожих спеціальностей різних вищих навчальних закладів з урахуванням місцевих умов і наявних ресурсів.

Висновки. Отже, можемо зробити висновок про те, що, по-перше, дисципліни, які сприяють формуванню іншомовної культури, мають бути професійно зорієнтовані. По-друге, через об'єктивну необхідність використання ЗІКТ у процесі оволодіння іншомовною культурою, а також динамічність програмних складових комп'ютерних технологій необхідна забезпечити неперервну підготовку в галузі інформатики. По-третє, зміст підготовки фахівця у ВНЗ, зважаючи на формування в нього іншомовної культури, має містити такі компоненти: дисципліни, завдяки яким ті, хто навчаються, опановують іншомовну культуру; дисципліни, які сприяють оволодінню інформаційними технологіями; спеціальні та загальнопрофесійні дисципліни.

Література

1. Бондаревская О.В. Педагогическая культура как общественная и личная ценность / О.В. Бондаревская // Педагогика. – 1999. – № 3. – С. 34–37.
2. Вдовина Е.К. Развитие потребности взрослых в гуманитарной культуре в процессе освоения иностранного языка : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : 13.00.01 / Е.К. Вдовина. – СПб., 1999. – 22 с.
3. Исаев И.Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя высшей школы: воспитательный аспект : учеб. пособ. / И.Ф. Исаев. – М. ; Белгород : Везелице, 1992. – 102 с.
4. Слостенин В.А. Теоретико-методологические основы исследования проблемы формирования социальной активности личности учителя / В.А. Слостенин, В.Е. Тамарина, Д.С. Яковлева // Формирование социальной активности личности учителя : сб. науч. трудов. – М. : МГПИ, 1993. – С. 3–17.

ТОКАРЄВА А.В.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙНОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРАКТИЦІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Перша декада ХХІ ст. – це час розвитку та значних змін у викладанні іноземних мов. Питання глобалізації, зростання впливу Інтернету як засобу комунікації й самовираження, спірні погляди на роль англійської мови як світової, сучасні дискусії навколо “зіткнення цивілізацій” мають великий вплив на місце та вибір шляхів вивчення іноземних мов.

Останніми роками в методиці викладання відбувається перехід від парадигми розвитку “комунікативної компетенції” учнів до розвитку їх “міжкультурної компетенції”. Цілі навчання іноземних мов також значно змінюються. Наприклад, Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти (The Common European Framework of Reference for Languages), які зараз широко використовуються як спільна основа для побудови мовних програм, підручників та іспитів у багатьох європейських країнах, головним завданням висувають розвиток умінь учнів користуватися лінгвістичними й комунікативними навичками в різних ситуаціях спілкування, різними мо-

вами в різних культурних контекстах [1]. У зв'язку з новими цілями навчання багато викладачів іноземних мов звертається до нових інформаційних технологій (НІТ) з метою поліпшення та доповнення традиційних комунікативних завдань. Зокрема, сучасні викладачі вивчають можливості сумісних онлайн-проектів як автентичного й ефективного способу підготовки учнів до міжкультурної комунікації.

Метою статті є загальна характеристика онлайн-технологій, які зараз найчастіше використовуються в практиці викладання іноземних мов, та розгляд деяких чинників, які впливають на ефективність упровадження цих технологій.

Згідно з метою поставлено такі завдання: дати визначення поняттям “комп'ютерно-опосередкована комунікація”, “онлайн-міжкультурний обмін”; обґрунтувати спроможність комп'ютерно-опосередкованої комунікації сприяти розвитку лінгвістичних умінь і культурних знань учнів; розглянути три моделі онлайн-міжкультурного обміну – *електронний тандем, Культура, електронне партнерство*; окреслити чинники, які мають вплив на результати використання онлайн-технологій у практиці викладання іноземних мов.

Як було попередньо зазначено, сьогодні викладачі іноземних мов організовують онлайн-обмін тому, що бачать у ньому великий потенціал до зближення цільової мови та культури з користувачами мови. Як наслідок, комп'ютерно-опосередкована комунікація розглядається як потужний засіб розвитку лінгвістичних умінь і культурного знання учнів. Визначаємо *комп'ютерно-опосередковану комунікацію (КОК)* як таку, що відбувається за допомогою онлайн-інструментів, таких як електронна пошта, дискусійні форуми, електронні дошки об'яв, текстові та усні чати.

Дійсно, комп'ютерно-опосередкована комунікація характеризується в літературі як автентичне мовленнєве середовище, в якому спілкування, а не форма має першочергове значення [6]. Наприклад, асинхронна комунікація (електронна пошта) дає змогу використовувати автентичне мовлення й змістовний контекст. Порівняно з безпосереднім спілкуванням і синхронними онлайн-інструментами, таке середовище надає учням достатньо часу, щоб обміркувати та сформулювати своє висловлювання, і таким чином сприяє зростанню синтаксичної складності та тривалості “співбесіди”. Синхронна комунікація – комунікація в режимі реального часу (текстові чати) імітує усну розмову, не ускладнену можливим тиском безпосередніх дискусій. Учням не потрібно хвилюватися про вимову або про судження одногрупників. Дослідження підтверджують той факт, що учні беруть частішу й більш пропорційну участь в онлайн-дискусіях, ніж при безпосередньому спілкуванні [3]. Додамо, що онлайн-дискусії створюють центроване на учнях середовище, в якому вони готові ризикувати й менш використовувати рідну мову [2].

Відзначимо, що комп'ютерно-опосередкована комунікація розвиває не тільки мовленнєві вміння. Таке спілкування забезпечує розвиток культурних знань користувачів.

Погоджуємося з тим, що культурне знання посіло центральне місце в навчальних програмах з іноземних мов. Поняття “соціокультурна компетенція”, “міжкультурна компетенція” та “міжкультурна комунікація” присутні в мовній політиці таких країн, як Великобританія, Франція, Німеччина, Сполучені Штати, Канада, Австралія й багатьох інших. Тих, хто вивчає мови, зараз часто характеризують як “культурних посередників” або “міжкультурних промовців”. Вивчення ж іноземних мов усе частіше визначають як “процес опанування культурних норм і поглядів з метою посередництва та встановлення співвідношення між рідною та іншою культурами” [4, с. 5]. Такий погляд на розвиток соціальної компетенції учнів означає, що викладання іноземних мов має сфокусуватися на озброєнні учнів знаряддям розвитку міжкультурного порозуміння. Замість постачання фактичної інформації про історію, установи, видатні події та видатних діячів тощо або опис загальних поглядів, цінностей і ставлень представників цільової культури, пріоритетним завданням сьогодення є навчання студентів використовувати методи аналізу міжкультурної комунікації, які б допомагали орієнтуватися в ситуаціях неочікуваних, які не були раніше в їхньому досвіді і які відображають суспільство не тільки крізь призму культури домінуючої еліти [4].

На сьогодні існує багато онлайн-проектів, які поєднали користувачів мови з носіями цільової мови з метою обміну культурною інформацією. Термін *онлайн-міжкультурний обмін* означає процес участі осіб, які вивчають іноземну мову, у спільних проектах з партнерами з інших культур через використання онлайн-комунікаційних інструментів, таких як електронна пошта, відеоконференції, дискусійні форуми, з метою розвитку комунікаційної здібності, міжкультурної сенситивності та автономії учнів.

Нам відомо, що зараз у викладанні іноземних мов найчастіше використовуються три моделі онлайн-міжкультурного обміну: *електронний тандем*, *Культура* та *електронне партнерство*.

Модель *електронний тандем* – це взаємна підтримка й навчання між двома учнями, кожний з яких є носієм цільової мови іншого. Перші публікації з тандемного навчання з’явилися на початку 1980-х рр. і пов’язані з працями Дж. Вольфа (J. Wolff) та Г. Браммертса (H. Brammerts). Перший електронний проект було організовано у 1992 р. між студентами Рур – університету міста Бохум і студентами університету Род-Айленду з метою поширення ідеї тандемного навчання та встановлення його фундаментальних принципів. Модель електронного тандему у вивченні іноземних мов не є моделлю, яка бере своє походження в теорії, а є тривалою практикою, придатність якої визнана багатьма поколіннями користувачів. Тандемне навчання базується на двох керівних принципах: принцип взаємності та принцип автономії учнів. Як форма відкритого навчання модель тандему позбавлена чіткої структури або заздалегідь окресленого змісту спілкування. Таким чином, користувачі моделі мають значну свободу у вирішенні

про що спілкуватися, у виборі завдань та вправ або виду зворотного зв'язку та способу корекції помилок. [8]

Культура – це комп'ютерно-опосередкована модель комунікації, яка сприяє інтеграції культурного знання в академічне навчання шляхом встановлення прямого спілкування між двома групами учнів з різних культур з метою порівняння цих культур. Модель була створена у 1997 р. групою викладачів кафедри іноземних мов та літератури Массачусетського технологічного інституту Г. Фурстенбергом (G. Furstenberg), Ш. Веріном (Sh. Waryn) та С. Левет (S. Levet). Відправним пунктом для свого проекту автори використали ідею того, що культурна компетенція включає більше ніж накопичення фактів про іншу культуру: історію, традиції, свята тощо. Згідно з поглядом авторів, розуміння культурних цінностей – це “триваючий динамічний процес переговорів, які ведуться навколо розуміння значення різних поглядів” [5]. Замість, вони запропонували спосіб культурного порівняння в якому елементи двох різних культур розглядаються поруч, що дає змогу безпосередньо побачити схожість або різницю концепцій, поглядів, ставлень і способів взаємодії притаманну тій чи іншій культурі.

Проект *Культура* єднає дві групи студентів з двох різних країн, які навчаються в більш-менш схожому академічному середовищі й вивчають мову іншої країни. Ці дві групи обмінюються різним культурним матеріалом, частина якого є продуктом осіб, які навчаються (відповіді на питання анкет, записи у форумах, есе), а інша є зовнішнім джерелом (онлайнове середовище, фільми, статті), які є в наявності на спільному веб-сайті. Цей матеріал згодом стає основою для тривалого крос-культурного діалогу, в якому студенти порівнюють, аналізують та обговорюють свої спостереження як з групою іноземних партнерів, так і з однокласниками.

Третя модель онлайн-міжкультурного обміну, яка має назву *електронне партнерство*, значно відрізняється від попередньої моделі відсутністю керівних принципів щодо використання мови, тематичного змісту або структури обміну. Електронне партнерство – це мережа шкіл та вчителів країн Євросоюзу, які користуються інструментами та платформами електронного порталу та залучають своїх учнів до співпраці в крос-культурних міжнародних проектах. Електронне партнерство відчинено початковою та середньою школою країн членів Європейського Союзу. Модель була створена у рамках програми з електронного навчання (Рішення № 2318/2003/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європи від 05.12.2003 р.) з метою інтеграції нових інформаційних технологій (НІТ) до освітньої та підготовчої систем Європи, виховання відчуття європейської тотожності, усвідомлення лінгвістичної різноманітності Європейського континенту. Існує чотири технологічні та педагогічні принципи, які складають основу проектів електронного партнерства: інтеграція НІТ та концепції європейської тотожності до системи середньої освіти; педагогічне новаторство завдяки викладацьким асоціаціям та обміну ідеями; створення європейських шкільних онлайн-мереж; зміцнення міжкультурної обізнаності учнів.

Оскільки викладачі іноземних мов усе частіше включають онлайн-вий міжкультурний обмін до свого педагогічного репертуару, виникає питання їх обізнаності про потенційну непередбачувану напруженість, що може виникнути при онлайн-обмінах. За даними К. Крамш та С. Торн (С. Kramersch & S. Thorne), такі фактори, як розбіжність комунікативних жанрів, лінгвістичних стилів, академічних культур, мають вплив на розвиток культурного порозуміння [5]. В ідеалі онлайн-обмін має залучати студентів до подальшого дослідження індивідуальних та соціальних історій, які є основою поглядів та думок їх партнерів; спонукати до бажання зрозуміти більш широкі лінгвістичні властивості та прагматичну сторону мови, яку вивчають; розвивати вміння аналізувати ресурси та обмеження такого жанру, як Інтернет-писання; підтримувати комунікацію навіть при недостатньому порозумінні й розцінювати відрізнні погляди або незнайомий стиль взаємодії як нагоду для особистого зростання [9].

Аналіз онлайн-міжкультурних обмінів, які дали змогу учням успішно розвинути деякі аспекти міжкультурної комунікативної компетенції, дав змогу виявити такі характеристики ефективної комунікації:

- учні/студенти були залучені до *діалогу* з іноземними партнерами про рідну та цільову культури, що привело до зростання усвідомлення відмінностей у поглядах на продукти та звички двох культур;
- учні/студенти ставили запитання, які сприяли зворотному зв'язку та рефлексії з боку своїх партнерів;
- учні/студенти намагалися налагодити особисті “дружні” стосунки з партнерами, а не просто виконувати завдання, які були дані;
- учні/студенти мали можливість виражати свої почуття та погляди на свою культуру сприйнятливій “аудиторії”;
- крім базової інформації з теми обговорювання, вони також забезпечували своїх партнерів аналізом та особистою думкою щодо теми дискусії;
- учні/студенти усвідомлювали та реагували на потреби та інтереси партнерів, надавали відповіді на їхні питання та заохочували писати більше на тему, яка викликала інтерес;
- учні/студенти враховували соціопрагматичні правила мови партнера, коли писали відповіді на цільовій мові [9].

Тобто доходимо висновку, що здатність побудувати особисті стосунки з партнерами в комп'ютерно-опосередкованій комунікації, чутливість до потреб партнерів та їх комунікативного стилю, уміння продукувати заохочувальне, глибоке спілкування є ключовими чинниками ефективного онлайн-ого спілкування та розвитку міжкультурної комунікативної компетенції.

Висновки. Отже, комп'ютерно-опосередкована комунікація та онлайн-вий міжкультурний обмін створюють можливість для розвитку лінгвістичних умінь і культурних знань учнів. При цьому особи, які вивчають іноземні мови, повинні мати знання про те, як онлайн-ова поведінка організовується та інтерпретується в різних культурах, як взаємодіяти з представниками інших культур у режимі он-лайн і виявляти значення певної он-

лайнної поведінки, тобто вміти поводитися з багатокультурним характером Інтернету й розуміти культурні коди та форми презентації Всесвітнього Павутиння.

Література

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / наук. ред. укр. вид. д-р пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 276 с.
2. Abrams Z. From theory to practice: Intercultural CMC in the L2 classroom. In L. Ducate&N. Arnold (Eds.), *Calling on CALL: From theory and research to new dimensions in foreign language teaching*. – Texas : CALICO Monograph Series, 2006. – P. 181–210.
3. Beauvois M. Write to speak: The effects of electronic communication on the oral achievement of fourth semester French students. In J.A. Muyskens (ED.), *New ways of learning and teaching: Focus on technology and foreign language education*. – Boston : Heinle&Heinle, 1998. – P. 93–115.
4. Byram M., Feng A. *Living and studying abroad: Research and practice*. Multilingual Matters Ltd., 2006. – 276 p.
5. Furstenberg G., Levet S., English K., Maillet K. Giving a virtual voice to the silent language of culture: The cultura project // *Language Learning and Technology*. – 2004 – № 5(1). – P. 55–102.
6. Kelm O. The application of computer networking in foreign language education: Focusing on principles of L2 acquisition. – Honolulu : University of Hawai'i L2 Teaching and Curriculum Center, 1996. – P. 19–28.
7. Kramsh C., Thorne S. Foreign language teaching as global communicative practice. In D. Block & D. Cameron (EDS.), *Globalization and language teaching*. – London : Routledge, 2002. – P. 83–100.
8. O'Dowd R. *Online intercultural exchange: An introduction for foreign language teachers*. – Clevedon : Multilingual Matters Ltd., 2007. – 286 p.
9. Ware P. "Missed" communication in online communication: tensions in a German-American telecollaboration // *Language Learning and technology*. – 2005. – № 9 (2). – P. 64–89.

ТУЛЬСЬКА О.Л., ТРОЯН Л.В.

СТИМУЛЮВАННЯ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ЕКОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Кризові явища, характерні упродовж останніх років для політичного, економічного й соціального життя України, доповнюються складною екологічною ситуацією. Забруднення навколишнього середовища, виснаження природних ресурсів, загострення демографічної ситуації – все це викликає занепокоєння щодо майбутнього української нації й вимагає радикальних заходів. У цьому контексті особливої актуальності набуває питання професійної підготовки майбутніх екологів. Специфіка професійної діяльності екологів вимагає не тільки набуття професійних знань, умінь, навичок та особистісних якостей, а й здатності набувати та розвивати їх шляхом постійного самовдосконалення.

Проблемі професійного самовдосконалення студентів присвячено цілу низку наукових праць, зокрема дослідження О. Бессараби, Н. Ковальчук, Н. Логутіної, А. Петрової, О. Яцишина та ін. Однак питання ролі професійного самовдосконалення в підготовці майбутніх екологів у науковій літературі висвітлено недостатньо.